

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

Держенергоефективності

Концепція впровадження конкуренції в централізованому теплопостачанні України

Крамар Володимир, к.т.н.

Технічний експерт, Біоенергетична Асоціація
України

ДИРЕКТИВА 2012/27 ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ ТА РАДИ
від 25 жовтня 2012 р.
«Про енергоефективність»

«Ефективне центральне теплопостачання і охолодження» - система центрального теплопостачання або охолодження, що використовує мінімум **50% відновлюваної енергії**, 50% скидного тепла, 75% тепла від когенерації або 50% комбінації такої енергії та тепла.

Якщо оцінка і аналіз виявили потенціал для застосування **високоєфективної когенерації** та (або) **ефективного центрального теплопостачання і охолодження**, вигода від яких перевищує витрати, то держави-члени вживають належних заходів для їх розвитку.

Проблеми ринку теплової енергії в Україні

Внаслідок *монопольного* становища підприємств ТКЕ в секторі ЦТ та *недосконалого законодавства* існують такі проблемні питання:

- ✓ Відсутність передумов для конкуренції у сфері теплопостачання.
- ✓ Високі ціни на теплову енергію;
- ✓ Зношеність основних фондів, високі втрати, низька ефективність;
- ✓ Недостатність власних фінансових ресурсів підприємств ТКЕ;
- ✓ Відсутність стимулів для підвищення ефективності виробництва ТЕ.
- ✓ Існування бар'єрів для доступу до тепломереж незалежних виробників ТЕ.
- ✓ Відсутність/ недостатність інвестицій, як наслідок недосконалості існуючих механізмів тарифоутворення («собівартість +6%).

Вихід: розвинені європейські країни переважно вже створили конкурентний ринок ТЕ, а решта країн ЄС рухаються в цьому напрямку.

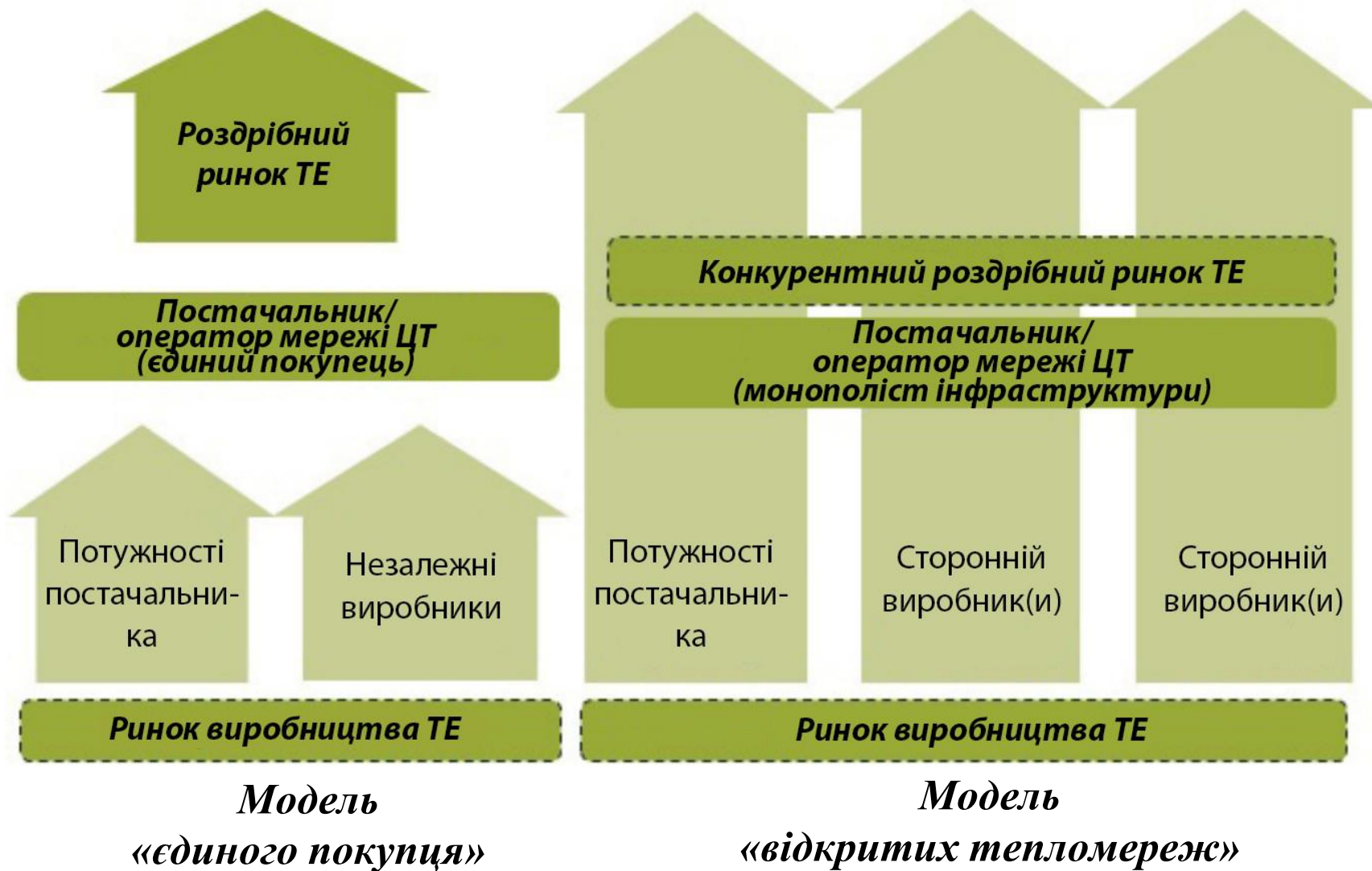
Проблеми приєднання виробників теплової енергії до теплових мереж централізованого теплопостачання

«...теплогенеруючим організаціям незалежно від організаційно-правових форм та форм власності надається право доступу до магістральних та місцевих теплових мереж за умови виконання технічних умов на приєднання».

Недоліки існуючих Правил приєднання до теплових мереж та Правил надання і погодження технічних умов на підключення до теплових мереж:

- залежність від наявності чи відсутності схем теплопостачання, перспектив розвитку теплопостачання населеного пункту: можлива відмова в наданні технічних умов на приєднання до тепломережі через відсутність затвердженої схеми теплопостачання населеного пункту, відсутність збільшення обсягів теплоспоживання в тепломережі, надлишок власних теплогенеруючих потужностей;
- положення документів більше стосуються приєднання споживачів теплоти, а не виробників;
- документи загалом не пристосовані до конкурентних умов, в них відсутній ряд важливих понять (незалежного виробника ТЕ, оператора теплової мережі, тощо);
- не визначаються кращі способи приєднання для розподілу грошових витрат та сфер відповідальності виробників тепла та оператора мережі;
- відсутні вимоги щодо диспетчеризації та балансування теплової мережі;
- недостатній рівень надання попередньої інформації про особливості системи теплопостачання;
- відсутні вимоги щодо пошуку взаємовигідного рішення про підключення до теплової мережі;
- недостатня захищеність від можливих неправомірних вимог щодо приєднання, не визначено процедури вирішення спірних питань та захисту виробником своїх прав.

Базові моделі ринку ЦТ

Модель конкурентного ринку ТЕ, що пропонується в Україні (доопрацьована в 2017 році)

- Конкурентний ринок ТЕ за моделлю *«єдиного покупця»*:
 - ❖ *Виробник продає ТЕ оператору тепломережі, який постачає її кінцевим споживачам*
 - ❖ *Оператор продає ТЕ споживачам одного типу на рівних умовах та за однаковими цінами.*
 - ❖ *Оператор надає незалежним виробникам тепла доступ до мережі на рівних умовах зі своєю власною генеруючою потужністю.*
 - ❖ *Конкуренція має місце лише на стадії виробництва ТЕ.*
- За основу пропонується прийняти *Литовську модель* конкурентного ринку ТЕ, частково адаптувавши її до умов України.
- *Щорічні торги* серед виробників ТЕ, з поданням **двох окремих пропозицій** для опалювального та міжопалювального періодів (за наявності відповідного навантаження ГВП). При цьому ціна теплової енергії на торгах не повинна перевищувати **90 % граничної ціни** основного виробника.
- Тариф на теплову енергію для кінцевих споживачів в результаті конкуренції виробників не може бути вищим, ніж за умови відсутності такої конкуренції.
- Прозорий механізм і недискримінаційні правила приєднання незалежних виробників до тепломереж.
- Обов'язкове ведення фінансового обліку за окремими видами діяльності (виробництво, транспортування, постачання) існуючих ТКЕ.

Робоча група з цих питань при ДАЕЕ працює з лютого 2016. Група консультантів за підтримки проекту MERIP USAID працює з серпня 2016 над концепцією такого ринку.

Фінансовий анбандлінг (accounting or financial unbundling)= **Ведення окремої фінансової діяльності за усіма видами ліцензованої діяльності**

- показує реальні фінансові потоки відповідного виду діяльності
- унеможливорює перехресне субсидювання між ними
- створює необхідні передумови для появи конкурентного ринку ТЕ

Юридичний анбандлінг (legal unbundling) –НЕ ВИМАГАЄМО!

- створені дочірні підприємства по передачі/транспортуванню та виробництву/постачанню будуть юридично незалежними
- дочірні компанії залишаються пов'язаними з материнською компанією через її структуру вертикально інтегрованої компанії (можливий конфлікт інтересів при приєднанні незалежних виробників до тепломережі)

Анбандлінг власності (ownership unbundling) –НЕ ВИМАГАЄМО!

- повне юридичне, фінансове, функціональне та майнове розділення вертикально-інтегрованої компанії-монополіста
- жодна компанія не може впливати одна на іншу яким-небудь чином, чим усувається конфлікт інтересів

Порівняння пропонованої моделі ринку ТЕ в Україні з існуючою нині практикою

N	Існуюча зараз практика	Модель ринку, що пропонується												
1	Виробник може продавати ТЕ як оператору, так і кінцевому споживачу.	Виробник може продавати ТЕ тільки оператору – <u>модель «єдиного покупця»</u> .												
2	Тариф на виробництво ТЕ основним виробникам/ операторам встановлюється НКРЕКП, або органами місцевого самоврядування.	<u>Граничний</u> тариф (ГТ) на виробництво ТЕ основним виробникам/ операторам встановлюється НКРЕКП ГТ встановлюється окремо для кожної конкурентної системи. Конкурентна система- система ЦТ, приєднане теплове навантаження в якій вище 50 Гкал/год.												
3	Тариф на виробництво ТЕ незалежним виробникам з ВДЕ встановлюється органами місцевого самоврядування.	Тариф на виробництво ТЕ НВ встановлюється як результат їх участі в торгах в даній конкурентній системі ЦТ. При цьому цінова пропозиція НВ не може бути вищою, ніж передбачений відсоток (65-90%) граничного тарифу на виробництво ТЕ оператора для відповідної конкурентної системи ЦТ. Вказаний відсоток від ГТ залежить від зростання вартості природного газу: <table><tr><th>Кінцева ціна природного газу, € за 1000 м³ без ПДВ</th><th>Відсоток граничного тарифу на виробництво ТЕ оператора для формування цінової пропозиції на виробництво теплової енергії НВ</th></tr><tr><td>до 250</td><td>90</td></tr><tr><td>250-299</td><td>85</td></tr><tr><td>300-349</td><td>75</td></tr><tr><td>350-449</td><td>70</td></tr><tr><td>450 і більше</td><td>65</td></tr></table>	Кінцева ціна природного газу, € за 1000 м³ без ПДВ	Відсоток граничного тарифу на виробництво ТЕ оператора для формування цінової пропозиції на виробництво теплової енергії НВ	до 250	90	250-299	85	300-349	75	350-449	70	450 і більше	65
Кінцева ціна природного газу, € за 1000 м³ без ПДВ	Відсоток граничного тарифу на виробництво ТЕ оператора для формування цінової пропозиції на виробництво теплової енергії НВ													
до 250	90													
250-299	85													
300-349	75													
350-449	70													
450 і більше	65													

Порівняння запропонованої моделі ринку ТЕ в Україні з існуючою нині практикою (2)

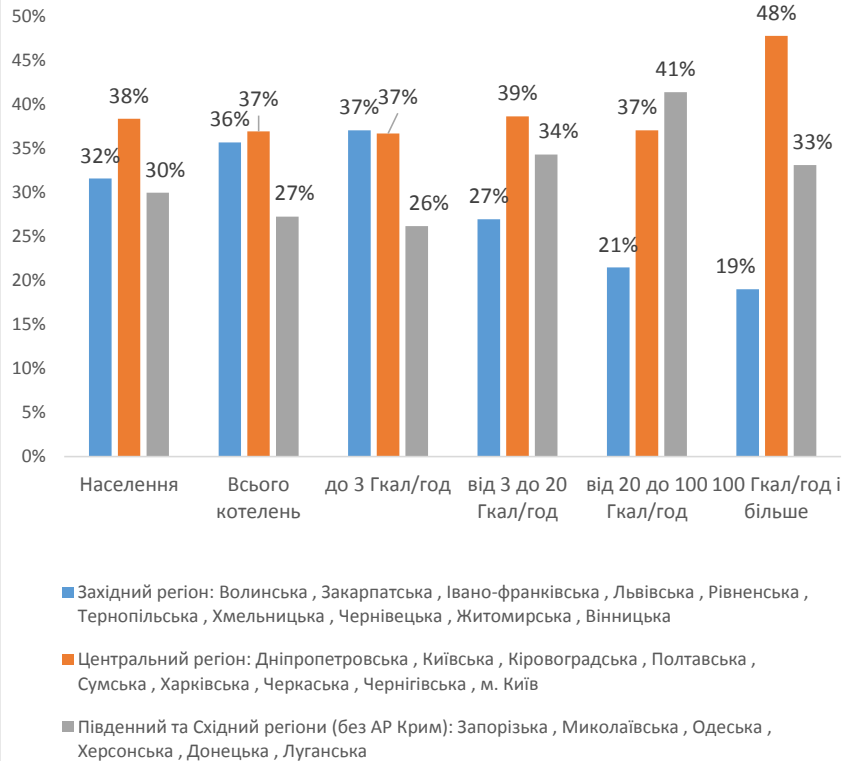
N	Існуюча зараз практика	Модель ринку, що пропонується
4	Оператор чи НВ <u>не можуть відступати</u> від встановленого тарифу.	Всі виробники <u>можуть відступати</u> від встановленої верхньої межі цінової пропозиції в сторону зменшення. Для Оператора такою межею є ГТ, для НВ – встановлений відсоток від ГТ.
5	Тарифи на виробництво ТЕ оператором чи НВ встановлюється, як правило, <u>на весь опалювальний сезон</u> .	Тарифи на виробництво ТЕ оператором чи НВ є результатом щорічних торгів і <u>можуть відрізнятись для опалювального та неопалювального періодів</u> .
6	Вимога встановлення окремих тарифів за видами діяльності (виробництво, транспортування, постачання) існує <u>на рівні постанови НКРЕКП</u> , проте запроваджена <u>тільки для 51 підприємства</u> .	Вимога встановлення окремих тарифів за видами діяльності (виробництво, транспортування, постачання) встановлена <u>на рівні закону</u> , і має бути запроваджена <u>для 100% підприємств</u> .

Порівняння запропонованої моделі ринку ТЕ в Україні з існуючою нині практикою (3)

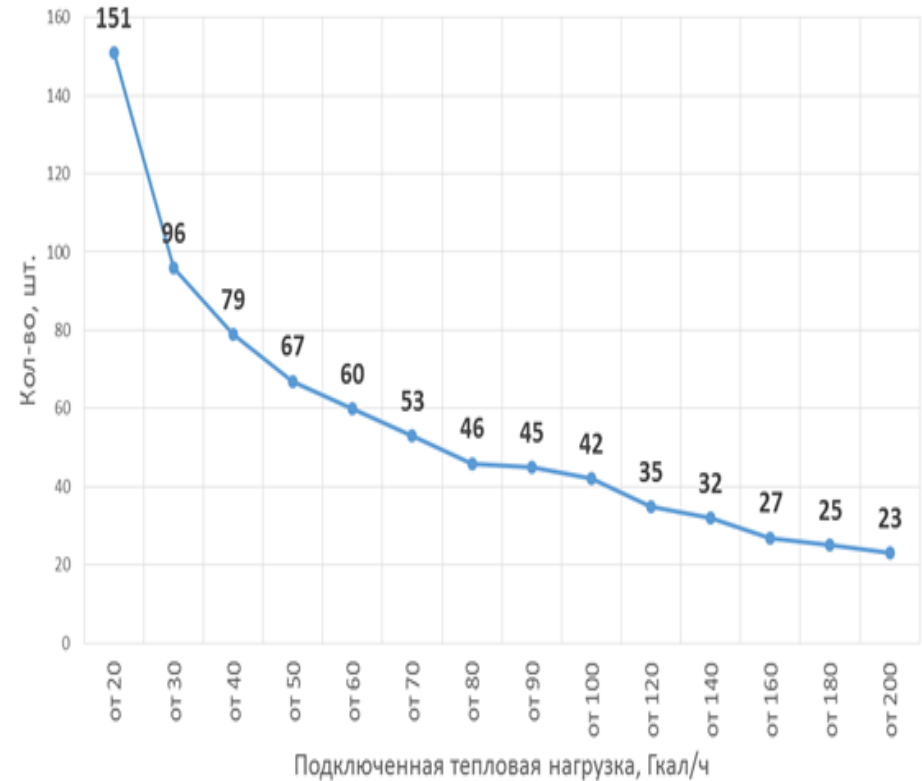
N	Існуюча зараз практика	Модель ринку, що пропонується
7	На практиці проведення аукціонів/торгів на закупівлю ТЕ є лише формальним (застосування переговорної процедури через відсутність конкуренції на відповідному ринку – договір з єдиним постачальником).	Оператори (при наявності одного чи більше НВ) зобов'язані проводити щорічні торги на закупівлю ТЕ з поданням двох окремих пропозицій для опалювального та міжопалювального періодів. Якщо учасники торгів на закупівлю теплової енергії подають однакові цінові пропозиції на виробництво теплової енергії, оператор зобов'язаний розподіляти обсяги відпуску теплової енергії між ними, згідно визначених Законом пріоритетів .
8	Правила підключення незалежних виробників до теплових мереж «нелояльні» до НВ, і допускають висунення необґрунтованих вимог з боку О. Підзаконні механізми прописані не в повній мірі.	Буде запроваджено прозорий механізм приєднання незалежних виробників до тепломереж, і створені недискримінаційні правила для цього.

Обґрунтування нижньої межі приєднаного навантаження споживачів 50 Гкал/год для конкурентної системи тепlopостачання

Регіональний розподіл опалювальних котельних
(за встановленою тепловою потужністю)

Число котельних и ТЭЦ в зависимости от подключенной
тепловой нагрузки отопления и ГВС (16 городов)

- Очікувана кількість конкурентних систем тепlopостачання в ЦТ України: 100-120 шт.

Основні відмінності від попередніх версій моделі конкурентного ринку ТЕ

N	Минула версія	Остання версія
1	Проведення торгів –кожний місяць	Проведення торгів – раз на рік, з поданням двох окремих пропозицій для опалювального та неопалювального періодів
2	Граничний тариф (ГТ) на виробництво ТЕ основним виробникам/ операторам встановлюється НКРЕКП, або органами місцевого самоврядування, однаковим по всім котельним основного виробника/оператора	Граничний тариф (ГТ) на виробництво ТЕ основним виробникам/ операторам встановлюється НКРЕКП. ГТ встановлюється окремо для кожної конкурентної системи
3	Конкурентна система- система ЦТ, до якої входять не менше двох теплогенеруючих організацій, що приєднані до теплової мережі цієї системи, хоча б одна з яких є незалежним виробником ТЕ	Конкурентна система- система ЦТ, приєднане теплове навантаження в якій вище 50 Гкал/год. Торги проводяться за наявності двох підключених виробників, один з яких –незалежний. При зменшенні приєданого навантаження, торги все одно проводяться
4	Поділ незалежних виробників на регульованих та нерегульованих	Скасовано
5	Цінова пропозиція НВ не може бути вищою, ніж граничний тариф на виробництво ТЕ оператора. Якщо НВ є регульованим, його цінова пропозиція не може бути вищою за встановлений для нього граничний тариф	Тариф на виробництво ТЕ НВ встановлюється як результат їх участі в торгах в даній конкурентній системі ЦТ . При цьому цінова пропозиція НВ не може бути вищою, ніж передбачений відсоток (65-90%) граничного тарифу на виробництво ТЕ оператора для відповідної конкурентної системи ЦТ. Вказаний відсоток від ГТ залежить від зростання вартості природного газу

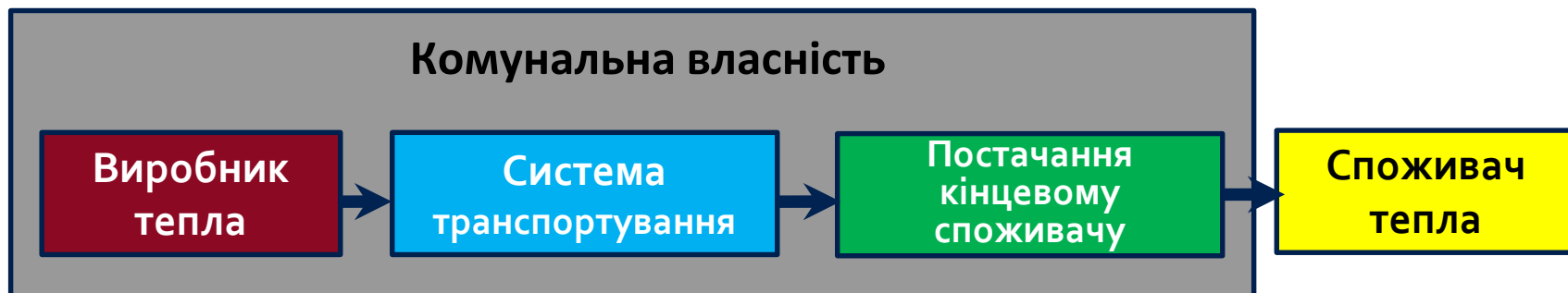
Орієнтовний план впровадження запропонованої моделі ринку ТЕ

- Обговорення Концепції із зацікавленими сторонами, доопрацювання за результатами обговорення – **Лютий-Березень 2018**
- Доопрацювання **законопроекту** – змін до Закону України «Про теплопостачання» – **Квітень-Травень 2018**
- Подання законопроекту на розгляд Верховної Ради -**Травень 2018**
- Проходження законопроекту у Верховній Раді, до його прийняття – **Травень-Вересень 2018**
- Розроблення проектів підзаконних актів (порядки, методології, зміни до існуючих положень) - **Травень-Жовтень 2018**
- Прийняття підзаконних актів - **Листопад 2018-Березень 2019**

Орієнтовно, запропонована модель ринку ТЕ може почати працювати в опалювальний сезон 2019/2020 р.р.

Очікувані результати впровадження конкурентного ринку тепла в Україні

Існуюча ситуація в теплопостачанні:

Ситуація після впровадження конкурентного ринку тепла

Очікувані результати впровадження конкурентного ринку тепла в Україні

- ✓ Створення конкуренції в секторі централізованого теплопостачання.
- ✓ Підвищення ефективності виробництва теплової енергії для Операторів і незалежних виробників.
- ✓ Впровадження недискримінаційних умов підключення незалежних виробників до теплових мереж.
- ✓ Зростання приватних інвестицій в секторі централізованого теплопостачання.
- ✓ Зростання заміщення природного газу біомасою та іншими альтернативними джерелами енергії в секторі ЦТ.
- ✓ Підвищення попиту на біопалива та інші альтернативні джерела енергії в секторі ЦТ.
- ✓ Створення нових робочих місць в секторі виробництва і заготівлі біопалив та виробництва відповідного біоенергетичного обладнання.

Дякую за увагу!

Крамар В.Г.

тел./факс: 044 456 94 62

E-mail: kramar@biomass.kiev.ua
www.uabio.org